

Η ιστορία της ιστορίας (19^{ος}-20^{ος} αιώνας) και το μέλλον του παρελθόντος Μεταπτυχιακό σεμινάριο

Χειμερινό εξάμηνο 2011-2012

Λήδα Παπαστεφανάκη-Άννα Μαχαιριά

Τις τέσσερις τελευταίες δεκαετίες, η ιστορία κάνει μία στροφή προς τον εαυτό της, θέτοντας ζητήματα που αφορούν στις έννοιες που η επιστήμη της ιστορίας χρησιμοποιεί, στη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο συγγραφέα και τον αναγνώστη της ιστορίας, στην κοινωνική στάση εκείνου που ασχολείται με την ιστορία. Για όσους ξεκινούν να ασχολούνται με την ιστορία αλλά και για τους επαγγελματίες ιστορικούς, η στροφή στο παρελθόν της ιστοριογραφίας βοηθάει στη συνειδητοποίηση ή τον επαναπροσδιορισμό της ιδιαιτερότητας της ιστορικής γραφής, με την εξέταση των μεθόδων και της πορείας των ερευνητικών ενδιαφερόντων και των θεωρητικών επιδιώξεων της ιστοριογραφίας. Η παρουσίαση των ιστορικών ρευμάτων τους δύο περασμένους αιώνες αντιμετωπίζει την ιστορία στις τρεις διαστάσεις της, τη θεωρητική, την επαγγελματική και τη θεσμική. Αναφέρεται συνεπώς σε ζητήματα που εξετάζει η φιλοσοφία της ιστορίας αλλά και η διανοητική και η κοινωνική ιστορία. Ξεκινώντας από τη διάσταση Παλαιού και Νέου Καθεστώτος που κινητοποίησε τη σύγχρονη ιστορική αφήγηση, επιχειρούμε να δούμε την ιστοριογραφία ως προϊόν κοινωνικών δεσμών και να αναλύσουμε τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των βασικών ιστοριογραφικών παραδειγμάτων (ρομαντική ιστοριογραφία, ιστορισμός – θετικισμός, μαρξισμός, σχολή των *Annales* και “histoire totale”, περιοδικό *Past and Present*, νέα κοινωνική ιστορία, μεταδομισμός, μικροϊστορία, ιστορία των γυναικών και του φύλου, μεταμοντερνισμός, «γλωσσική στροφή»).

Συναντήσεις: Τρίτη: 14.00-17.00 και Τετάρτη: 14.00-17.00

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- E. ΑΒΔΕΛΑ – Α. ΨΑΡΡΑ (επιμ.), *Σιωπηρές ιστορίες. Γυναίκες και φύλο στην ιστορική αφήγηση*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997
- Raymond ARON, *Introduction à la philosophie de l'histoire*, Paris, Gallimard, 1948
- Dominique BARJOT, (αφιέρωμα), «Où va l'histoire économique?», *Historiens et Géographes*, ν. 378/2002 και ν. 380/2003
- Michael BENTLEY, *Modern Historiography: An Introduction*, Λονδίνο, Νέα Υόρκη, Routledge, 1999
- Henri BERR, «Sur notre programme», *Revue de synthèse historique*, τ. I
- Marc BLOCH, *Απολογία για την ιστορία. Το επάγγελμα του ιστορικού*, Εναλλακτικές εκδόσεις, Αθήνα 1994
- Fernand BRAUDEL, *Μελέτες για την ιστορία*, EMNE – Μνήμων, Αθήνα 1986. β' έκδοση 1987
- Peter BURKE (ed.), *New Perspectives on Historical Writing*, 1991
- André BURGUIÈRE, « Histoire d'une histoire : la naissance des Annales », *Annales ESC*, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1979
- Herbert BUTTERFIELD, *Man on his past. The study of the history of historical scholarship*, Cambridge 1955
- Ernst BREISACH, *Historiography. Ancient, Medieval. Modern*, Λονδίνο 1994
- David CANNADINE (επιμ), *Τι είναι ιστορία σήμερα*, νήσος, Αθήνα 2007

- Charles-Olivier CARBONELL, Jean WALCH (dir), *Les Sciences historiques de l'antiquité à nos jours*, Παρίσι, Larousse, 1994
- Edward Hallett CARR, *What is History ?*, Λονδίνο, Penguin Books, 1990 (α' έκδοση 1961)
- Michel de CERTEAU, *L'écriture de l'histoire*, Παρίσι, Gallimard, 1975
- Christophe CHARLE (διευθ), *Histoire sociale, Histoire globale ?* Paris, Editions de la Maison des sciences de l'homme, 1993
- Roger CHARTIER, *Au bord de la falaise*, Παρίσι, Albin Michel, 1998
- François DOSSE, *Η ιστορία σε ψίχουλα. Από τα Annales στη «Νέα ιστορία»*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1993
- Geoffrey ELTON, *The Practice of History*, Λονδίνο, Fontana Press, 1967
- Richard J. EVANS, *In Defense of History*, Νέα Υόρκη, W.W. Norton, 2000
- Michel FOUCAULT, *L'Archéologie du savoir*, Paris, Gallimard, 1969 [στα ελληνικά: *Αρχαιολογία της γνώσης*, Εξάντας, Αθήνα 1987]
- Michel FOUCAULT, *Les mots et les choses: Une archéologie des sciences humaines*, Παρίσι 1986 [στα ελληνικά: *Οι λέξεις και τα πράγματα. Μια αρχαιολογία των επιστημών του ανθρώπου*, μετάφρ. Κ. Παπαγιώργης, Γνώση, Αθήνα 2008]
- François HARTOG, *Le XIXe siècle et l'histoire. Le cas Fustel de Coulanges*, Paris, PUF, 1988
- François HARTOG, *Régimes d'historicité. Présentisme et expériences du temps*, Paris, Editions du Seuil, 2003
- Jack HEXTER, *On Historians: reappraisals of some of the makers of modern history*, Cambridge Mass. 1979
- Eric HOBBSBAWM, *Η συμβολή του Καρόλου Μαρξ στην επιστήμη της ιστορίας*, EMNE – Μνήμων, Αθήνα 1981
- Eric HOBBSBAWM, *Για την ιστορία*, Θεμέλιο, Αθήνα 1998
- Marnie HUGHES-WARRINGTON, *Fifty Key Thinkers on History*, Routledge, Λονδίνο-Νέα Υόρκη, 2008
- Γκέοργκ ΙΚΚΕΡΣ, *Νέες κατευθύνσεις στην ευρωπαϊκή ιστοριογραφία*, Γνώση, Αθήνα 1991
- Γκέοργκ ΙΚΚΕΡΣ, *Η ιστοριογραφία στον 20^ο αιώνα. Από την επιστημονική αντικειμενικότητα στην πρόκληση του μεταμοντερνισμού*, Νεφέλη, Αθήνα 1999
- INSTITUT D'HISTOIRE DU TEMPS PRESENT, *Ecrire l'histoire du temps présent*, Paris, CNRS Editions, 1993
- Harvey KAYE, *The British Marxist Historians*, Καίμπριτζ 1984
- Reinhart KOSELLECK, *Le Futur passé: contribution à la sémantique des temps historiques*, Paris, Editions de l'EHESS, 1990 (α' έκδοση στα γερμανικά, 1979)
- Reinhart KOSELLECK κ.ά., *Αναζητήσεις της νεότερης γερμανόφωνης ιστοριογραφίας*, EMNE – Μνήμων, Αθήνα 2000
- Dominick LA CAPRA – Steven L. KAPLAN (ed.), *Modern European Intellectual History: reappraisals and new perspectives*, Ithaca 1982
- Ζακ ΛΕ ΓΚΟΦ, *Ιστορία και Μνήμη*, Νεφέλη Αθήνα 1998
- Georges LEFEBVRE, *Réflexions sur l'histoire*, Paris, Maspero, 1978
- Bernard LEPETIT (επιμ.), *Les formes de l'expérience. Une autre histoire sociale*, Paris, Albin Michel, 1995
- Henri-Irénée MARROU, *De la connaissance historique*, Παρίσι, Editions du Seuil, 1954, (επανέκδοση) 1975
- Θεοδόσης ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ (επιμ.), *Ο Φουκώ και οι ιστορικοί*, Νήσος, Αθήνα 2008
- Gérard NOIRIEL, *Sur la « crise » de l'histoire*, Paris, Belin, 1996
- Pierre NORA (dir), *Les Lieux de mémoire*, Paris, Gallimard, 1984-1992 (7 τόμοι: I La République, II La Nation, III Les France)
- Pierre NORA, Jacques LE GOFF (επιμ.), *Faire de l'histoire*, Paris, Gallimard, 1974 [στα ελληνικά: Ζακ ΛΕ ΓΚΟΦ – Πιέρ ΝΟΡΑ (επιμ.), *Το έργο της ιστορίας*, 3 τ., Ράππα – Κέδρος, Αθήνα 1988]

Zωρζ ΝΤΥΜΠΥ, *Η ιστορία συνεχίζεται*, μεταφρ. Ρένα Σταυρίδη Πατρικίου, Ολκός, Αθήνα 1995

Antoine PROST, *Douze leçons sur l'histoire*, Παρίσι, Editions du Seuil, 1996

Antoine PROST, Jay WINTER, *Penser la guerre. Un essai d'historiographie*, Paris, Editions du Seuil, 2004

Paul RICOEUR, *Temps et récit*, Paris, Editions du Seuil, 1983-85 (3 τόμοι)

Paul RICOEUR, *La mémoire, l'histoire, l'oubli*, Paris, Editions du Seuil, 2000

Ruggiero ROMANO, *Που οδεύει η ιστορία; Αναζητήσεις της σύγχρονης ιστοριογραφίας*, ΕΜΝΕ-Μνήμων, Αθήνα 1988

Ruggiero ROMANO, *Ο Braudel και εμείς. Σκέψεις πάνω στην ιστορική παιδεία της εποχής μας*, Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 2004

Henry ROUSSO, *La hantise du passé*, Paris, Editions Textuel, 1998

Traian STOIANOVICH, *French historical method: the Annales Paradigm*, Ithaca 1976

Lawrence STONE, «Retour au récit ou réflexions sur une nouvelle vieille histoire», *Le Débat*, n. 4

Γιέορτζι ΤΟΠΟΛΣΚΙ, *Προβλήματα ιστορίας και ιστορικής μεθοδολογίας*, Αθήνα 1983

Paul VEYNE, *Comment on écrit l'histoire*, Παρίσι, Editions du Seuil, 1971, 1996 (επανέκδοση)

Paul VEYNE (Πωλ Βεν), *Φουκώ, Η σκέψη του, η προσωπικότητα του*, μεταφρ. Γ. Καράμπελας, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα 2011

Pierre VILAR, *Une Histoire en construction. Approche marxiste et problématiques conjoncturelles*, Paris, Gallimard/Seuil, coll. Hautes Etudes, 1982

Hayden WHITE, *Metahistory, the Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*, Baltimore-London, Johns Hopkins University Press

II. Μελέτες στην ευρωπαϊκή ιστορία

Maurice AGULHON, *La République au village. Les populations du Var de la Révolution à la II République*, Paris, Plon, 1970

Philippe ARIES, *Essai sur l'histoire de la mort en Occident*, Paris, Editions du Seuil

Alphonse AULARD, *Etudes et leçons sur la Révolution française*, Paris, Alcan, 1893

Marc BLOCH, *Les rois thaumaturges*, Παρίσι 1924

Marc BLOCH, *L'étrange défaite*, Παρίσι 1957

Marc BLOCH, *Η φεουδαλική κοινωνία*, Κάλβος, Αθήνα 1987

Marc BLOCH, «Technique et évolution sociale : réflexions d'un historien», *Europe*, v 185

Jean BOUVIER, *Naissance d'une banque : le Crédit Lyonnais de 1863 à 1882*, Paris, Flammarion, 1961

Fernand BRAUDEL, *Η Μεσόγειος και ο μεσογειακός κόσμος την εποχή του Φίλιππου του Β' της Ισπανίας*, 3 τόμοι, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1991-1998

Fernand BRAUDEL, *Γλυκός Πολιτισμός, οικονομία και καπιταλισμός, XV-XVIII αιώνας*, Αθήνα 1995

Fernand BRAUDEL, Ernest LABROUSSE (διευθ.), *Histoire économique et sociale de la France*, 4 τόμοι, Παρίσι, PUF, 1977-1979

Lucien FEBVRE, *Rabelais et le problème de l'incroyance au XVe siècle*, Παρίσι 1942 (αγγλική έκδοση: Κάιμπριτζ Μασσ. 1983)

François FURET, *Penser la Révolution française*, Paris, Gallimard, 1978

François FURET, *Marx et la Révolution française*, Paris, Flammarion, 1986

Eric HOBBSBAWM, *Labouring men. Studies in the history of labour*, Λονδίνο 1986 (α' έκδοση 1964).

Eric HOBBSBAWM, *Industry and Empire*, Λονδίνο 1968

- Carlo GINSBURG, *Το τυρί και τα σκουλήκια. Ο κόσμος ενός μιλωνά του 16^{ου} αιώνα*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1994
- Jean JAURÈS, *Histoire socialiste de la Révolution française*, Paris, Editions sociales, 1972 (α' έκδοση 1903-1908)
- Thomas KUHN, *La structure des révolutions scientifiques*, Paris, Flammarion, 1983
- Camille-Ernest LABROUSSE, *Esquisse du mouvement des prix et des revenus en France au XVIIIe siècle*, Paris, Dalloz, 1933
- Camille-Ernest LABROUSSE, *La crise de l'économie française à la fin de l'Ancien Régime et au début de la Révolution*, Paris, PUF, 1944
- Emmanuel LE ROY LADURIE, *Les Paysans de Languedoc*, Paris, Flammarion, 1969 (α' έκδοση 1966)
- Georges LEFEBVRE, *La grande peur de 1789*, Paris, Armand Colin, 1988 (α' έκδοση 1932)
- Michelle PERROT, *Les ouvriers en grève. France 1871- 1890*, Mouton, τ.2, Παρίσι-Χάγη 1974 (αγγλική έκδοση: Ν.Υόρκη 1987)
- Antoine PROST, *Les Anciens Combattants et la Société française, 1914-1939*, Paris, Presses de la Fondation nationale des sciences politiques, 1977
- François SIMIAND, *Le salaire, l'évolution sociale et la monnaie. Essai de théorie expérimentale du salaire*, Paris, Alcan, 1932
- E.P. THOMPSON, *The making of the english working class*, Penguin, Harmondsworth 1991 (α' έκδοση: 1963)

III. Θεωρία και ιστορία της ελληνικής ιστοριογραφίας

- Έφη ΑΒΔΕΛΑ, «Ετερότητα και Ταυτότητα: ιστοριογραφικές προσεγγίσεις», *Σύγχρονα Θέματα*, 54 (1995), σ. 17-20
- Σπύρος ΑΣΔΡΑΧΑΣ, *Ιστορική έρευνα και ιστορική παιδεία*, ΕΜΝΕ – Μνήμων, Αθήνα 1982
- Σπύρος ΑΣΔΡΑΧΑΣ, *Ζητήματα ιστορίας*, Θεμέλιο, Αθήνα 1983
- Θεόφιλος ΒΕΪΚΟΣ, *Θεωρία και μεθοδολογία της ιστορίας*, Θεμέλιο, Αθήνα 1987
- Δ' Διεθνές Συνέδριο Ιστορίας, Πρακτικά συνεδρίου, *Ιστοριογραφία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας 1833-2002*, τ. Α' - Β', ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2004.
- Effi GAZI, *Scientific National History. The Greek case in comparative perspective (1850-1920)*, Peter Lang, Φρανκφούρτη 2000.
- Φίλιππος ΗΛΙΟΥ, «Ιδεολογική χρήση της ιστορίας», περ. *Αντί* (1976)
- Αντώνης ΛΙΑΚΟΣ, «Η νεοελληνική ιστοριογραφία το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα», *Σύγχρονα Θέματα*, 76-77 (2001), σ. 72 - 91
- Ευθ. ΠΑΠΑΓΙΑΞΙΑΡΧΗΣ – Θ. ΠΑΡΑΔΕΛΛΗΣ (επιμ.), *Ανθρωπολογία και παρελθόν. Συμβολές στην κοινωνική ιστορία της νεότερης Ελλάδας*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1987.
- Χρ. ΧΑΤΖΗΩΣΗΦ, «Το έργο του Νίκου Σβορώνου και η ελληνική ιστοριογραφία. Πενήντα χρόνια αποκλίσεων και συγκλίσεων», *Σύγχρονα Θέματα*, 38 (1989), σ. 24-33
- Κοσμάς ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ, *Ιστορία και μέθοδος*, Σμίλη, Αθήνα 1994
- «Σύγχρονα ρεύματα στην ιστοριογραφία του νέου ελλητισμού», αφιέρωμα στο περ. *Σύγχρονα Θέματα*, 35-37 (1988).
- «Εβραίοι στην Ελλάδα. Προσεγγίσεις σε μια ιστορία των νεοελληνικών μειονοτήτων», αφιέρωμα στο περ. *Σύγχρονα Θέματα*, 52-53 (1994)
- «Εθνικισμός και βαλκανική ιστοριογραφία», αφιέρωμα στο περ. *Σύγχρονα Θέματα*, 50-51(1994).

- Περ. *Μνήμων*(1971 κ.ε.)
- Περ. *Ιστορικά* (1983 κ.ε.)
- Περ. *Τστωρ* (1990 κ.ε.)
- Περ. *Historiein* (1999 κ.ε.)

